

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Amplificatio ex locis Topicis. cap. 32.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

rum etiam plurimas sententias collegit Stobæus, Ludouicus
 Granatenſis ex Seneca, & Plutarcho, & alijs. Epicteti Enchi-
 ridion continet multas, & graues & vtilis ad mores instru-
 dos. Sed & ſuoſte ingenio inuentis, debet. Concionator vti, poſ-
 ſunt autem aliquando aſſerri ſine ratione, aliquando poteſt ra-
 tio ſubdi, vt in illa Eccl. Ne dixeris peccauit, & quid mihi acci-
 dit triſte. ſubditur ratio. Altiffimus enim eſt patiens redditor,
 quod tunc magis faciendū eſt, cum per ſeſe videri poſſet minus
 probabilis. Aliquando proponuntur ſententiæ ſimplices, aliquan-
 do duplices ex cōtrarijs ſæpe rebus formata; Vt filius ſapiens le-
 gitificat Patrem, filius ſtultus mæſtitiæ eſt matris. Eccl. ſtatera do-
 loſa abominatio eſt ante Deum, pondus æquum voluntas eius.
 Nonnunquam proponuntur oratione vſitata, nonnunquā cum ali-
 qua figura, vt ſit in Epiphonemate, vt Sulpitius in vita B. Mar-
 tiani. O virum ineffabilem, nec labore victū nec morte vincen-
 dum; qui nec mori timuit, nec viuere recuſauit. Deet ſenes
 magis ſententiæ aſſerre, quā Iuniores, ſed & hi poſſunt mo-
 dice vti, præſertim cum non ſunt ipſi Authores, ſed ab alijs di-
 ctas referunt, Neque debent eas, immodicē frequentare, cre-
 brioris enim inuicem ſibi obſtant, vt in ſegetibus, & arbuſtis
 euenit, quæ denſitas ad iuſtam magnitudinē adoleſcere non
 ſinit. Pictores etiam cum multa in vnā tabulam opera contu-
 lerunt ſpatijs ea diſtinguunt, vt vmbre in corpora cadant, & vt
 melius ſingula emineant.

Eccl. 3.

Prou. 10.

Amplificatio ex locis Topicis . Cap. XXXII.

Non ſolum argumenta inuenienda, & adhibendæ argu-
 mentationes, & ſcripturis ſacris confirmanda quæ dici-
 mus, ſed etiam amplificationibus ſingula ſunt exornanda. Am-
 plificatio namque eſt maximē Concionatori propria, quæ ora-
 tionem reddit illuſtrem, locupletem, læcertofam: Ideo prudē-
 ter Quintilianus de Oratione quæ ad populum habetur, ſer-
 tur inquit, non ſemitis ſed campis, non vti fontes anguſtis fi-
 ſtulis, ſed vti latiſſimi amnes totis vallibus fluat, ac ſibi viam
 ſi quando non accepit, faciat.

ſpectat ea ad eloquutionem, ſed quia plurimum ab inuen-
 tione pendet, nonnulla hoc loco dicamus. Illud Primo animad-
 uertendum eſt, noſtras Amplificationes non ideo adhiberi,
 vt rem maiorem, minoremue oſtendant quam ſit, quod Rhe-
 tores olim & nominatim proſtebatur Iſocrates. Quæ enim no-
 ſter

Quorſum tē-
 dat ampli-
 ficatio Chri-
 ſtiana.

ster orator proponit omnia grauissima sunt, & ad æternam salutem, vel ad æternum exitium tum animæ, tum corporis pertinent: Neque ille in errorem inducere Auditores vult, sed ab errore deducere: quippè qui non vanæ venditor est artis, sed Christi gratiæ Prædicator. Necessaria tamè amplificatio est, vt qui non intelligunt rerum Christianarum dignitatem, sic exeitentur. Idcirco debet omnino Concionator peccati fæditatem exaggerare, pænarum acerbicatem, præmiorum amplitudinem, virtutum christianarum excellentiam, beneficiorum Dei magnitudinem demonstrare, & ea præcipuè, quæ vulgus non videtur magnificere, vt vsum male consuetudinis, Iuramenta, detractiones, cõtumelias, odium proximi, vlciscendi cupiditatem, & alia huiusmodi amplificando extollere. Sic Isaias amplificat

Rom. 4.

Hom. de vit. Iur.

Homil. in Gen.

Loci ad amplificandum.

ruinam ciuitatum Moabitarum, sic Paulus ad Rom. amplificat fidem Abrahæ, Sic Chrysoft. egregiè amplificat ruinas ciuitatum quæ sape ex vno periurio manarunt, & alibi amplificat obedientiam Abrahæ in filij sui immolatione, loci autem ex quibus amplificatio sumitur, Primum illi ijdem esse possunt, qui ad probandum assignantur, & confirmandum: Nam amplificatio parum ab ipsa confirmatione, vel argumentatione distat, cum aliud ipsa non sit, quàm dilatata quædam & copiosa confirmatio, vel argumentatio vehemens. Quippè argumenta conglobata & dilatata faciunt amplificationem, vt probatio possit dici, velitationi similis, amplificatio autem oppugnationi arcis, in qua tela & tormenta bellica vndique excussa ad eam expugnandam frequentantur. Amplificationem faciunt definitiones conglobatæ, vel descriptiones, frequentatio consequentium, similitum, ac dissimilitum, contrariarum rerum, exemplorum, adiunctorum, testimoniorum, autoritas scripturæ vna vel plures benè explicatæ, & ad rem collocatæ Patrum graues sententiæ. Proponamus exempla e literis sacris. Amplificatio à definitione, seu descriptione petetur, si dicam virum iustum esse qui non abit in consilio Impiorum, & in via peccatorum non stat, nec in cathedra pestilentie sedet.

A Definitione.

A Diuisione.

Secundò, A diuisione seu partitione est cum totum vel genus amplificantes diuidimus in suas species ac partes, vt in psalmo, simulacra gentium argentum, & aurum, os habent, & non loquuntur, oculos habent, & non vident, pedes habent & non ambulant. Sic Samuel petentibus Regem, ostendit legem Regis, descendens ad multa singillatim opera quæ illis imponet, & molestias quas afferet. Sic apud Hierem. nonne vides quid isti faciunt

faciunt? filij colligunt ligna, patres succendunt ignem, mulieres consergunt adipem. Sic Greg. Nazian. Matris Machabeorum fortitudinem amplificat, probans nullo genere tormentorum eam flecti potuisse. Nam quod poterat vno verbo dicere (nullum tormentum) amplificauit, multas tormentorum formas enumerans.

Homil. de septē Machab.

Tertiò, ab enumeratione proprietatum, quæ rei conueniunt, vt Paul. Charitas patiens est, benigna est, non æmulatur, non agit perperam, omnia credit, &c. & alibi in laboribus plurimis, in carceribus, in plagis, in mortibus &c.

1. Cor. 13.
2. Cor. 11.

Quartò, à causis, vt si cruciatus Christi amplificem grauitatem ex summa Dei charitate, ex Christi tam prompta oblatione, & peccati turpitudine, & crudelitate dæmonum, & inimicorum Christi.

A causis.

Quintò, ab effectis, vt laudans Deum dicam cum psalmo, Qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia, & miserationibus, qui replet in bonis desiderium tuum.

Ab effectis.
Psal. 102.

Sextò, ab oppositis & contrarijs vt si loquar de humilitate, ostendam quam sit ea Deo grata, ex eo quod superbos Deus ferre non potest, sed eis resistit.

Ab oppositis.

Septimò, ab adiunctis & accidentibus, siue antecedant, siue comitentur, siue subsequantur, sic grauitatem iudicij vniuersalis amplificabo, à signis quæ præcedunt, ab aduentu irati Iudicis, & sententia, à separatione malorum à bonis.

A similibus, & exemplis.
Sap. 5.
A circumstantijs.

Octauò, à similibus, & exemplis. Sap. omnia illa transferuntur tanquam umbra, & tanquam nauis, & tanquam nuncius, & tanquam sagitta in aere, & tanquam auis, &c. Ad hunc locum pertinent omnes rerum, particulares & indiuiduæ circumstantiæ, ex quibus optimè quæstiones finitas amplificamus; Vt si velim dissuadere bellum, dicam nocumenta, quæ affert hoc tempore, hoc loco, à tali principio, in hunc finem, & singulæ circumstantiæ describi amplificarique possunt. Si ignominiam mortis Christi amplificem à loco qui erat Caluarie mons, vbi scelesti necabantur, à tempore, die solenni, à personis, scilicet Iudæis, quibus tot beneficia contulerat, à modo quia nudus cruci affixus est inter duos latrones. Sic D. Basilius martyrum penam & necem describit, ita si quis agat de morte, de iudicio, de penis Inferni, & similibus amplificatio optima erit, si ad propria quæ in his cernuntur descendat Oratio, Sic enim multo magis mouebit, quam si in vniuersum multa memorètur communia,

Hom. 40.

E c m u n i a ,

Cic. in
partit.

Ad amplificā
dum, res ma-
gnæ faciunt.

munia, ut si dum de morte differitur, describatur status morientis, proponendo labores corporis, tentationes Demonis, separationem ab omnibus rebus, peccata vitæ præterita, timorem instantis Iudicij, conscientia stimulos & alia: Eodem modo in alijs huiusmodi argumentis. Cicero vult in amplificationibus adhiberi ea, quæ magna habentur, quorum ut ait duplex est genus, alia sunt magna natura, ut cælestia, diuina, quæ habent causas admirabiles, obscuras. Alia usu, quæ hominibus videntur aut prodesse, aut obesse. vehementius, & triplicia sunt. Vel enim ad pietatem erga Deum, Patriam, Parentes, vel ad amorem erga charos, ac necessarios, vel ad honestatem virtutum, maximè earum quæ valent ad communitatis bonum, ac liberalitatem spectant. Talia fermè sunt omnia quæ tractat noster Orator, ita ut deesse idonea ad amplificandum materiam nunquam ei possit; præsertim si his theologicos locos, de quibus supra loquuti sumus adiungat; Ut sunt Dei attributa, eius præcepta, promissiones, minæ, beneficia erga homines, dignitas Religionis Christianæ, Vocatio Dei, tempus gratiæ, prædicationes prophetarum, & alia ex quibus Prophetæ, Apostoli, & cæteri Sancti Viri graues exaggerationes, querelas, & argumenta ad significandam nunc rei atrocitatem, nunc dignitatem, aut momentum, desumunt.

Quatuor Amplificationis modi ex Quintiliano cum exemplis sacris. Cap. XXXIII.

Li. 8. Inst.
s. 4.

Incrementū.

Præterea Quint. quatuor modos utiles amplificandis rebus assignat, Incrementum, Comparisonem, Ratiocinationem, Congeriem. Incremento amplificatio fit, cum per gradus oratio crescit, & ad summum peruenit, & in hoc differt à Congerie, quod hæc satis habet multas, aut voces aut sententias, ad propositum idem accumulare: In incremento autè oratio crescat necesse est, ut psal. Admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos, ut si quis aliquod flagitium, amplifcet ostendendo multa in vno esse delicta, & ab vno ad aliud atrocius ascendat, vel contra; heroicum aliquod factum, seu Martyris fortitudinem efferat, varios fortitudinis gradus vsque ad summum laudatione conscendens. Quemadmodum si in laudem D. Lucie dicam, multum fuit quod opes contemplerit, maius quod Parentum amorem exuerit, maximum, quod vitam constantissimè pro Christi amore tormentis, & morti obic-

obiecerit. Ita Chrysoft. contra res caducas loquens, ait, debere nos agnoscere earum vilitatem, risum, pudorem, pericula, precipitia. Cypr. tu Christiano, tu Dei seruo, tu operibus bonis dedito, aliquid existimas defuturum? Ad hoc etiam genus amplificandi pertinet, quod dicitur Extenuatio, cum præcedentia extenuamus etiam magna, vt sequentia maiora appareant; Sic Bern. extenuat opus creationis, vt magnificet opus redemptionis. Augustinus laudans vincula D. Petri, comparat cum umbra eiusdem, & præfert. Si tam medicabilis (inquit) fuit obumbratio visitantis, quanto magis catena vincientis. Si inanis quædam species vacuæ imaginis habere potuit in se vim salutis, quanto plus de corpore meruerunt attrahere salubritatis, ferreo pòdere sacris impressa membris vincula passionis? Secundò Comparatione amplificamus, vt ex minoribus maiora appareant comparando virum viro, factum factò, rem rei, vt obedientiam Christi cum obedientia Abrahæ, & oblatione Iephthæ. Quomodo laudari potest fides, vt magis emineat præstantia charitatis. In ps. comparat David cælos & ornamenta eorum cum lege Dei; Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentû, dies diei eructat verbum, &c. Deinde præferendo subdit. Lex Domini immaculata conuertens animas, &c. quasi dicat, sed lex Domini est magis immaculata, & magis enarrat gloriã Dei quia conuertit animas &c. Si amplificanda sit miseranda calamitas in quam quis incidit, comparabo cum statu eius felici à quo excidit, vel cum alijs casibus ostendendo hunc miserabiliorem. Sic Hierem. quomodo sedet sola Ciuitas plena populo, princeps prouinciarum, facta est sub tributo. Sic Iob. Ego ille quondam opulentus repente contritus sum qui lauabam pedes meos butyro. Hierem. Transite ad Insulas Cethim, & videte, & in Cedar mittite, & considerate vehementer, & videte si factum est huiusmodi, si mutauit gens Deos suos, & certè ipsi non sunt Dij, populus vetero meo mutauit gloriam suam in Idolum. Tertio, Ratiocinatione cum vnum ab alio colligimus, vt ex signis rei magnitudinem ex subsequentiis antecedentia, sic tyrannidem Neronis describimus, vt eluceat fortitudo martyris. Quarto, Congerie cum multa simul accumulamus ad eiusdem rei amplificationem, vt si calamitatem Iob exaggeres, proponere potes quod omnia amiserit, bona externa, filios, corporis sanitatem, Amicos, &c. In aliquo martyre si congeras omnia tormenta quæ passus est. Paulus per congeriem amplificat, non sum liber?

Hom. 39.
ad Pop.
Ant.
De opere, &
elemosyna.

Extenuatio.
Serm. 14.
in psal qui
Habit.
Serm. 29.
de Sactis.

Psal. 18.

Tbren. 10.
Iob. 29.

Hier. 2.

Ratiocina-
tio.
Congeries.

Cor. 9.

E e 2 ber?

Rom. 1.

ber? non sum Apostolus? nonne Christum Dominum vidi? nonne opus meum vos estis in Domino? & ad Rom. repletos omni iniquitate, malitia fornicatione, auaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, furriones, detractores, Deo odibiles, & alia multa, quæ congerit ibidem,

2. Cor. 11.

& alibi ter virgis cæsus sum, semel lapidatus, ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui, periculis fluminum, periculis latronum, periculis in falsis fratribus, & alia. His omnibus modis posset quis amplificare Christi humilitatem, dum pedes lauit Apostolorum, per incrementum gradatim considerando quæ, & quot incessent in vnico illo factio virtutes, considerando, Magistrum & Dominum cum discipulis, ac famulis, &

Ioan. 13.

hoc opus cum alijs Sanctorum operibus. Ratiocinatione ponderando verba quæ S. Ioannes Euangelista de ipso Christo atquequam aggredere hoc opus dixit, ac describendo Christum linteum succinctum, ad pedes procumbentem pauperum hominum: Denique per congeriem attributorum Dei, ac perfectionum Christi hominis. Sic licebit amplificare factum Davidis, quando pugnavit contra Goliath, Adami peccatum, & cuiuslibet peccatoris ingratitude in Deum. His modis quos Fabius annotavit possent multi alij adiungi, quos nobis figuræ tam verborum, quàm sententiarum suppeditant. Cum enim

Amplificatio ex figuris.

Amplificatio sita sit tam in verbis, quàm in rebus, ex utriusque duci posse manifestum est. Multas itaque ex figuris siue verborum, siue sententiarum esse quæ amplificationi seruiant, tum certissimum per se est, tum facillimo negotio animaduertet, qui Rhetores legere voluerit. Tales sunt Metaphoræ, Allegoriæ, Periphrases, Interpretatio, Repetitio Contentio, Emphasis, Epiphonema, Apostrophe, Conformatio, Imago. Denique ne numerando sim longior omnes penè sententiarum figuræ, & pleræque verborum, quarum exempla infra ex scripturis adijciam huic amplificationi optimè seruiunt.

Alij modi amplificatio num varij.

Nec verò desunt alij amplificationum modi, nam sæpe quod dicimus per hypothesein, amplificamus per thesim, & contra, vt si velim amplificare obedientiam Abrahamæ immolantis filium, dicam prius quo & quanto in precio sit apud Deum obedientia virtus: si quem velim inducere ad parcendum inimicis agam de laudibus clementiæ, inde veniam ad ea quæ propria cause sunt. Si hortor Clericos ad honestatem, dicam de laudibus continentiæ generatim, quæ deinde ad statum Clericorum maxime accommodabo. Aliquando quod dictum est per affirmati-

tionem,

tionem, iterum per negationem vrgemus. Alias quod omnibus dictum est per Apostrophem ad vnum aliquem sermone conuerso repetimus, vt si prius communiter peccatores alloquebar, possum sermone conuertere ad quemuis singulatum peccato obnoxium, sæpe in eo, quod prius sine figura diximus exinde figurata oratione insistimus, vt si post penas inferorum differendo explicatas, excitetur ab inferis aliquis per prosopeiam qui earum referat acerbitatem. Sæpe etiam quod diximus in propositione, in conclusione repetimus, adiecta etiam si placet noua aliqua ratione. Vtilis etiam ad Amplificationes est vsus exercitationis illius, quam vocant Græci Chriam, in qua proponitur aliqua sententia cum laude Authoris, tum explicatur, deinde confirmatur, rationibus, exemplis, similitudinibus à contrarijs, denique fit aliqua conclusio ex sententia simili.

Haecenus de inuenienda, & seligenda materia, de argumentorum locis ad rem probandam, de Argumentatione multiplici, & de Amplificatione actum est, quæ omnia ad eam faciendæ persuasionis partem, conferunt quæ sita est in rebus. Nunc agendum de ea quæ in auditoribus posita est, hoc est in mouendis eorum affectibus, in quo potissimum opere eminet sacri Concionatoris industria.

Finis Libri Sexti.